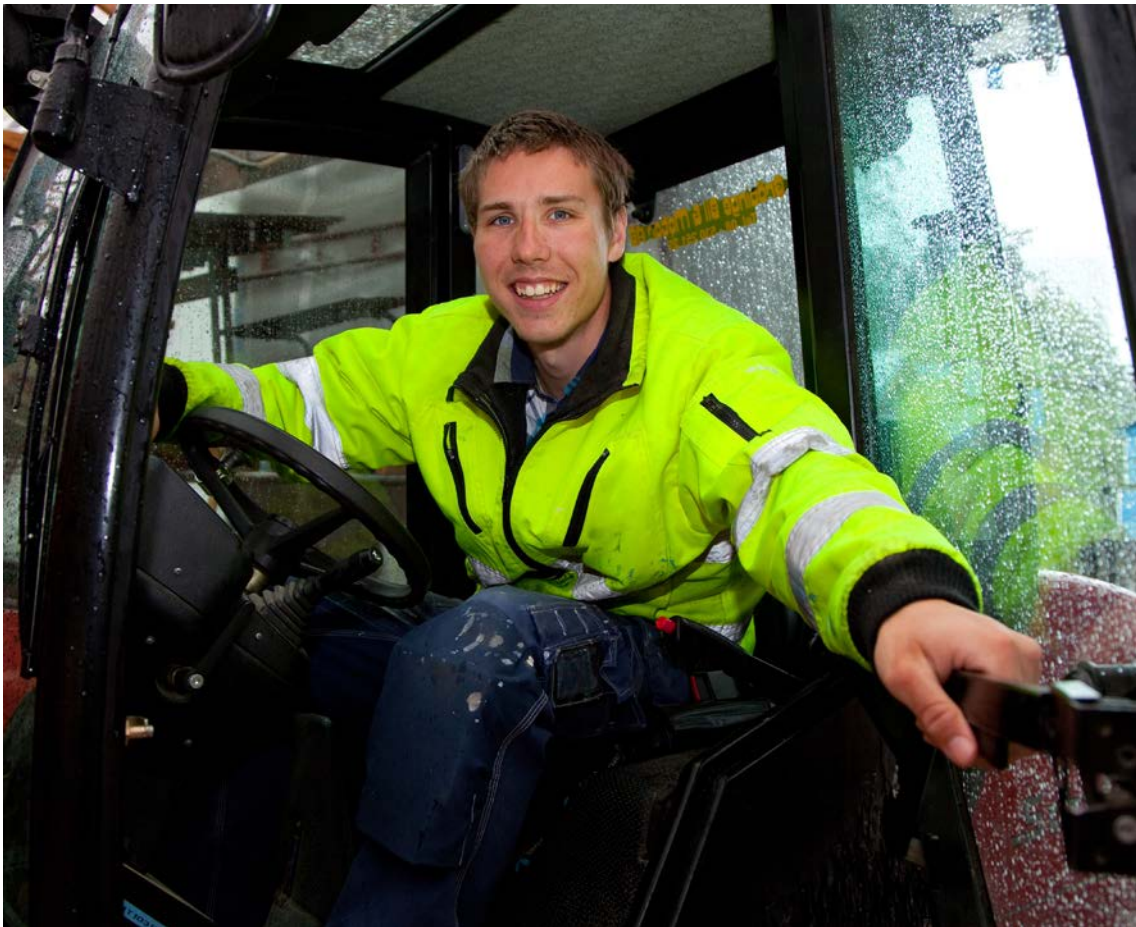

וועגן דער גימנאַזיע פאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן, 2013

די גימנאזיע פֿאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן
(Gymnasiesärskolan) זאָל פֿאַרזאָרגן תלמידים מיט באַנעמיקע מני-
עות מיט אַ גוטן גרונט פֿאַר ווייטערדיקן שטודיום און אַרבעט, אָבער אויך
פֿאַר פּערזענליכער אַנטוויקלונג און אַן אַקטיוון אַנטייל אין דער געזעלשאַפֿט.

די בילדונג זאָל שטיצן סאַציאַלע חבֿרשאַפֿט און אַנטוויקלען די מיגלעכקייטן
פֿאַר תלמידים צו פֿאַרטיפֿערן און ניצן זייערע קענטשאַפֿטן, אַליין און אין גרופֿ-
פּעס. די גימנאזיע פֿאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן זאָל האָבן אַ
סך בייגיקייט פּדי צו אַנטוויקלען די תלמידים אַזוי פֿיל ווי מיגלעך לויט זייערע
אייגענע פֿעיקייטן און דעם לערן-פּראָגראַם.

די פראַגראַמען פֿון דער גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן

די גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן האַלטן אי לאַנדישע אי אינדיווידועלע פראַגראַמען. די לאַנדישע פראַגראַמען זיינען:

די פראַגראַם פֿון אַדמיניסטראַציע, האַנדל און לאַגיסטיק

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין אַדמיניסטראַציע, האַנדל און לאַגיסטיק. דער קורס מאַכט עס מיגלעך פֿאַר תלמידים צו אַרבעטן מיט, למשל, פשוטע אַדמיניסטראַטיווע אויפֿגאַבעס, פראַקטישער מאַרקעטינג און פשוטער דאַקומענטאַציע. אין משך פֿונעם קורס אַנטוויקלען די תלמידים אויך זייערע בקיאות ווען עס קומט צו באַדינען און קאַמוניקירן זיך מיט קונים.

די עסטעטישע פראַגראַם

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין עסטעטישע ענינים. די פראַגראַם מאַכט עס מיגלעך פֿאַר תלמידים צו פראַבירן קאַמוניקירן זיך דורך בילד, טעקסט און קלאַנג. די פראַגראַם האַט ניט קיין ספּעציפֿיקע פֿאַכריכטונג, אָבער נאָך דער פראַגראַם מעגט עס זיין מיגלעך פֿאַר תלמידים צו באַטייליקן זיך אין פֿאַרשיידענע אַרטיסטישע פראַיעקטן און שטודירן ווייטער אַדער אַרבעטן אין הילכות עסטעטיק. די געקראַנגע בקיאות קענען אויך קומען צו ניץ אויף קינדער-גערטער אַדער פֿאַרשיידענע פֿרייצייט-אַקטיוויטעטן פֿאַר קינדער.

די פראַגראַם פֿון גרונטאייגנס, אינסטאַלאַציע און געבוי

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין גרונטאייגנס, אינסטאַלאַציע און געבוי. דער קורס מאַכט עס מיגלעך פֿאַר תלמידים צו אַרבעטן מיט, למשל, רעפּאַראַציע און אויפֿהאַלטונג פֿון גרונטאייגנס אַדער פאַרקן.

די פראַגראַם פֿון פֿאַרוואַרג-אויפֿהאַלטונג און משאַ-באַהאַנדלונג

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין פֿאַרוואַרג-אויפֿהאַלטונג און משאַ-באַהאַנדלונג. דער קורס מאַכט עס מיגלעך פֿאַר תלמידים צו דורכפֿירן פֿאַרשיידענע אויפֿגאַבעס, למשל, צו רעפּאַרירן פֿאַרוואַרג און מאַשינען, וואַשן און רעמאָנטירן אויטאָס אַדער פֿירן הייבערס. אין משך פֿונעם קורס אַנטוויקלן די תלמידים אויך זייערע בקיאות ווען עס קומט צו באַדינען און קאַמוניקירן זיך מיט קונים.

די פראַגראַם פֿון האַנטאַרבעט און פּראָדוקציע

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין דער געשיכטע פֿון האַנטאַרבעט, האַנטאַרבעט-טעכניקעס און פּראָדוקציע. אין משך פֿונעם קורס לערנען זיך די תלמידים אויך ווי אַזוי צו באַגיין זיך מיט מכשירים און פֿאַבריקאַציע-מעטאָדן, און צו אַנטוויקלען קענטשאַפֿט וועגן געניצטע מאַטעריאַלן אין די פֿאַכריכטונגען פֿון דער פּראָגראַם.

די פּראָגראַם פֿון האַטעל, רעסטאָראַן און בעקעריי

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין הילכות האַטעל, רעסטאָראַן און בעקעריי. דער קורס מאַכט עס מיגלעך פֿאַר די תלמידים צו אַרבעטן מיט, למשל, צוקער-געבעקס, עסן-היגייענע, גרייטן צום טיש, קעכעריי און האַטעל-באַדינונג. אין משך פֿונעם קורס אַנטוויקלען די תלמידים אויך זייערע בקיאות ווען עס קומט צו באַדינען און קאַמוניקירן זיך מיט קונים.

די פּראָגראַם פֿון געזונט און וואַרטאַריי

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין דעם פֿרייצייט און געזונט-סעקטאָר. דער קורס מאַכט עס מיגלעך פֿאַר די תלמידים צו אַרבעטן מיט, למשל, דייעטע, וואַרטאַריי און געזונט. אין משך פֿונעם קורס אַנטוויקלען די תלמידים אויך זייערע בקיאות ווען עס קומט צו באַדינען און קאַמוניקירן זיך מיט אַנדערע מענטשן.

די פּראָגראַם פֿון געזעלשאַפֿט, נאַטור און שפּראַך

די פּראָגראַם לערנט די תלמידים אין הילכות סאָציאַל-וויסנשאַפֿט און שפּראַך. עס איז אויך דאָ אַ מיגלעכקייט זיך צו פֿאַרטיפֿערן אין הילכות מעדיע און דער נאַטור-סבֿבֿה.

די פּראָגראַם פֿון וואַלד, לאַנד און חיה

די תלמידים איינשאַפֿן זיך גרונטיקע פֿעיקייטן אין הילכות נאַטור, נאַטור-סבֿבֿה און געגנט. דער קורס מאַכט עס מיגלעך פֿאַר די תלמידים צו אַרבעטן מיט, למשל, פֿונדוויסנדיקע סבֿבות, געוויקסן און חיות. אין משך פֿונעם קורס אַנטוויקלען די תלמידים אויך זייערע בקיאות ווען עס קומט צו באַדינען און קאַמוניקירן זיך מיט אַנדערע מענטשן.

לימודים:

א פֿולע לאַנדישע פּראָגראַם באַשטייט פֿון 2.500 פּונקטן אין פֿאַרשיידענע לימודים. עס זיינען דאָ לימודים וואָס זיינען אַבליגאַטאָרישע פֿאַר אַלע וואָס לערנען זיך אויף דער גימנאַזיע פֿאַר תּלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן. די דאָזיקע לימודים זיינען ענשליש, עסטעטיק, היסטאָריע, ספּאָרט און געזונט, מאַטעמאַטיק, נאַטור-וויסנשאַפֿט, רעליגיע-וויסנשאַפֿט, סאָציאַל-וויסנשאַפֿט און שוועדיש אַדער שוועדיש ווי אַ צווייטן לשון.

דערצו לערנען די תּלמידים אויף די פֿאַרשיידענע פּראָגראַמען זיך אין עטלעכע לימודים וועלעכע זיינען אַבליגאַטאָריש פֿאַר דער ספּעציפֿיקער פּראָגראַם. די דאָזיקע לימודים דעפֿינירן די פּראָגראַם. יעדער פּראָגראַם האַלט אויך פֿאַרשיידענע קורסן וועלעכע פֿאַרטיפֿערן זיך אינעם לימוד. דורך דעם מעגן די תּלמידים לערנען זיך מער וועגן און אַרבעט אַדער אַ לימוד.

אַלע לימודים אויף דער גימנאַזיע פֿאַר תּלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן האָבן אַ לערן-פּראָגראַם (ämnesperan). די לערן-פּראָגראַם באַשרייבט דעם אינהאַלט פֿונעם לימוד און די קורסן, און וואָס אַ תּלמיד זאָל וויסן נאָך דעם אַז ער האָט דעם לימוד פֿאַרענדיקט. דער קורס האַלט אויך אַן אינדיווידועלע ברירה. עס איז די שולע וואָס באַשטימט וואָס פֿאַר אַ קורס די תּלמידים קענען אויסקלייבן ווי אַן אינדיווידועלע ברירה, אָבער עס איז אַ רעכט פֿאַר יעדער איינער צו לערנען זיך איין קורס פֿון ספּאָרט און געזונט און איין קורס פֿון היים און קאַנסומענט-שטודיום.

צייכנס

מע שטעלט צייכנס אין יעדער פֿאַרענדיקטע קורס אין די לאַנדישע פּראָגראַמען. די תלמידים וואָס האָבן זיך אָפּגעפֿאַרטיקט מיט אַ קורס באַקומט אַ צייכן לויט דער סקאַלע; A, B, C, D, E. אַן A איז דער העכסטער צייכן און אַן E איז דער נידעריקסטער צייכן.

אַ תלמיד דאַרף צום ווייניקסטנס דורכגרייכן דעם סטאַנדאַרד פֿון אַן E כדי צו באַקומען אַ צייכן.

די פּראָיעקט-אַרבעט פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן באַווייזט צי אַ תלמיד קען דורכפֿירן פּשוטע אויפֿגאַבעס אויף דער אַרבעט

אַלע תלמידים אויף אַ לאַנדישער פּראָגראַם מאַכט אַ פּראָיעקט-אַרבעט פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן (gymnasiesärskolearbete). מע זאָל די אַרבעט מאַכן לויט די צילן פֿון דער פּראָגראַם און דער בילדונג פֿונעם תלמיד.

דער ציל פֿון דער פּראָיעקט-אַרבעט איז צו באַווייזן אַז די תלמידים קענען דורכפֿירן פּשוטע אויפֿגאַבעס אין אַן אַרבעט-פֿעלד. דערפֿאַר, מאַכט מען די פּראָיעקט-אַרבעט אין סוף קורס. דער לערער באַשטימט צי אַ תלמיד האָט די פּראָיעקט-אַרבעט פֿאַרענדיקט. אויב אַזוי, שטעלט דער לערער דעם צייכן E אויף דער פּראָיעקט-אַרבעט פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן. אַ תלמיד וואָס האָט די פּראָיעקט-אַרבעט ניט פֿאַרענדיקט לויט די צילן באַקומט ניט קיין צייכן.

בילדונג אויף אן ארבעטסאָרט

ארבעטסאָרט-באַזירטע בילדונג (Arbetsplatsförlagt lärande – APL) הייסט אַז די תלמידים לערנען זיך אויף אן אמתדיקן ארבעטסאָרט. אַ תלמיד וואָס לערנט זיך אויף אן ארבעטסאָרט-באַזירטער בילדונג באַקומט פֿאַכבקיאות, לערנט זיך דעם פֿאַכקולטור און ווערט אַ טייל פֿון דער חברה אויף אן ארבעטסאָרט. דערפֿאַר, איז די ארבעטסאָרט-באַזירטע בילדונג אַ וויכטיקער טייל פֿון אַלע לאַנדישע פּראָגראַמען. אַלע תלמידים אויף אַ לאַנדישער פּראָגראַם מוזן צום ווייניקסטנס זיין אויף אן ארבעטסאָרט אויף 22 וואָכן.

לער-קורס

עס איז מיגלעך צו נעמען אַ לער-קורס אויף דער לאַנדישער פּראָגראַם. צו זיין אַ לער הייסט אַז דער תלמיד לערנט זיך אויף אן ארבעטסאָרט צום ווייניקסטנס דורכזיס אַ האַלבער פּראָגראַם. אַ לער-קורס האַלט דעם זעלביקן ווערט ווי אַ שולפֿעלד-באַזירטן קורס.

די אינדיווידועלע פראָגראַמען

אַ תלמיד וואָס קען זיך ניט לערנען אויף קיין לאַנדישער פראָגראַם, מוז לערנען זיך אויף אַן אינדיווידועלער פראָגראַם. די אינדיווידועלע פראָגראַמען האַלט די לימוד-שטחים:

- עסטעטיק
- היים און קאָנסומענט-שטודיום
- ספּאָרט און געזונט
- נאַטור און די נאַטור-סבֿבֿה
- דער אינדיוויד און די געזעלשאַפֿט
- שפּראַך און קאָמוניקאַציע.

אויב עס איז גוט פֿאַרן תלמיד מעגט אים אויך פֿאַרנעמען זיך אין פראַקטישער אַרבעט.

אַ לימוד-שטח קען האַלטן עלעמענטן פֿון פֿאַרשיידענע לימודים. אלדי לימוד-שטחים האַלטן אַ לערן-פראָגראַם פֿאַרן לימוד-שטח (ämnnesområdesplan). די לערן-פראָגראַם באַשרייבט דעם ציל פֿונעם קורס און ספּעציפֿיצירט וואָס אַ תלמיד זאָל זיך לערנען.

מע באַקומט ניט קיין צייכנס אָבער דער לערער באַשליסט צי אַ תלמיד האַלט העכערע בקיאות צי ער האַלט פשוטע בקיאות. איז עס מיגלעך פֿאַרן לערער צו צופאַסן די באַדערפֿענישן לויט דער סיטואַציע פֿון יעדער תלמיד.

אַן אינדיווידועלע פראָגראַם מאַכט עס מיגלעך פֿאַר תלמידים צו קאָמבינירן לימודים פֿון לאַנדישע פראָגראַמען און לימוד-שטחים. דער הויפטלערער באַשליסט וואָסערע לימודים אַ תלמיד מעגט קאָמבינירן.

אַ לערן-פראָגראַם פֿאַר יעדער תלמיד

יעדער איינער וואָס לערנט זיך אויף דער גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן האָבן זיין אייגענע לערן-פראָגראַם. זי האַלט אינפֿאַרמאַציע וועגן:

- דער תלמידס פראָגראַם
- וואָסערע קורסן און לימוד-שטחים דער תלמיד לערנט זיך
- צי דער תלמיד לערנען זיך אַ פֿולע, אַ רעדוצירטע אָדער אַ פֿאַרברייטערטע פראָגראַם
- די קורסן וואָס זיינען ניכלל אין דער פֿולער פראָגראַם
- די קורסן וואָס זיינען ניט ניכלל אין דער פֿולער פראָגראַם
- די קורסן וואָס זיינען ניכלל אין דער רעדוצירטער פראָגראַם און די קורסן מע האַט באַזייטיקט.

דיפלאם פון דער גימנאזיע פֿאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן

נאָך דעם אַז מע האָט אַ לאַנדישע אָדער אַן אינדיווידועלע פּראָגראַם פֿאַרענדיקט באַקומט מען אַ דיפּלאָם פֿון דער גימנאָזיע פֿאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן. דער דיפּלאָם באַשרייבט דאָס בקיאות דער תלמיד האָט זיך געלערנט אויף דער גימנאָזיע פֿאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן און האַלט פּרטים וועגן

- די פּראָגראַם
- די לימוד-שטחים אָדער די קורסן וועלכע דער תלמיד האָט זיך געלערנט צייכנס
- דער תלמידס אַרבעטסאַרט-באַזירטע בילדונג אָדער פּראַקטישע אַרבעט
- די פּראַיעקט-אַרבעט פֿאַר תלמידים מיט ספעציעלע באַדערפֿענישן.

אַרײַנפֿיר-פּראָגראַמען פֿון דער גימנאַזיע (IM)

תלמידים וואָס האָבן פֿאַרענדיקט די בילדונג אויף דער גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן קענען זיך לערנען אויף איין פֿון די אַרײַנפֿיר-פּראָגראַמען: אַרבעט-אַרײַנפֿיר, אינדיווידועלע ברירה און שפּראַך-אַרײַנפֿיר. דער ציל איז אַז די אַרײַנפֿיר-פּראָגראַמען זאָלן באַזאָרגן די תלמידים מיט ברייטערע מיגלעכקייטן.

אַרבעט-אַרײַנפֿיר

דער אַרבעט-אַרײַנפֿיר איז דאָ פֿאַר יונגוואַרג וואָס האָט ניט גוט גענוג צייכנס פּדי צו זײַן אַ טייל פֿון אַ פֿאַכשול. די תלמידים באַקומט אַ פֿאַכבאַזירטע בילדונג פּדי צו זײַן אַ טייל פֿון אַדער דעם אַרבעט-מאַרק אַדער אַ פֿאַכשול.

אינדיווידועלע ברירה

די אינדיווידועלע ברירה גרייטן די תלמידים צו פֿאַר אַדער ווייטערדיקן שטודיום אַדער דעם אַרבעט-מאַרק. מע אַראַגאַנזירט דעם קורס לויט די באַדערפֿענישן פֿון יעדער תלמיד און ער איז דאָ פֿאַר די וואָס מעגט זיך ניט באַטייליקן אין קיין פֿאַכשול.

שפּראַך-אַרײַנפֿיר

דער שפּראַך-אַרײַנפֿיר איז אַ קורס מיט אַ סך שוועדיש פֿאַר יונדוואַרג וואָס איז נאָרוואָס געקומען קיין שוועדן. נאָך דעם שפּראַך-אַרײַנפֿיר קענען די תלמידים זיך ווייטער לערנען אויף אַן אַנדערער פּראָגראַם, למשל אַן אַנדערער אַרײַנפֿיר-פּראָגראַם.

תלמידים מיט באַנעמיקע מניעות אָדער מוח-שאָדן

די בילדונג אויף דער גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן איז דאָ פֿאַר אַלע וואָס האָבן פֿאַרענדיקט די פֿאַלקשולע אָבער וואָס, צוליב באַנעמיקע מניעות אָדער מוח-שאָדן, ניט באַפֿרידיקן די באַדערפֿענישן כדי צו לערנען זיך ווייטער אויף דער גימנאַזיע.

די קאָמונע פֿירט אָן און אויספֿאַרש, מיט פעדאָגאָגישע, פּסיכאָלאָגישע, מעדיצינישע און סאָציאלע אַספּעקטן, כדי צו באַשליסן צי עמעצער זאָל זיין אַ טייל פֿון דער גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן. דער דאָזיקער אויספֿאַרש איז דער גרונט פֿאַר דער קאָמונעס באַשליס.

די וואָס לערנען זיך אויף דער גימנאַזיע פֿאַר תלמידים מיט ספּעציעלע באַדערפֿענישן באַקומען צום ווייניקסטנס 3,600 לעקציעס אויף 60 מינוט דורכויס פֿיר יאָר פֿון שטודיום. די אויטאָריטעט פֿון דער שולע (אָדער די קאָמונע אָדער אַן אינדיוויד) באַשליסט ווי פֿיל צייט מע דאַרף זיך לערנען אין יעדער קורס און לימוד-שטחים.

מע האָט איבערגעזעצט די אינפֿאַרמאַציע אין דעם פּראָספּעקט אין יעדער
מינאַריטעט-שפּראַך, און אויך אין עטלעכע אימיגראַנטישע שפּראַכן.
מע קריגט די איבערזעצן ווי PDF-טעקעס אין דער דאַטן-באַזע פֿון
פּובליקאַציעס אויף www.skolverket.se.

ISBN 978-91-7559-009-7
פּאַטאַגראַפֿיע Michael McLain

Skolverket